

سیاست جنایی اسلام و ایران در قبال جرایم زیست محیطی

تالیف

کوروش نوروزی

(دانش آموخته کارشناسی ارشد اخلاقیات و جرم‌شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمانشاه)

دکتر. مهرداد سهراب بیگ

(عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمانشاه)

حقوق معنوی این اثر برای دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمانشاه محفوظ می باشد

انتشارات قانون یار

۱۳۹۶

۱-۱	مقدمه
۱-۲	سور و نام پدیدآور
۱-۳	موضوع
۱-۴	موضوع
۱-۵	موضوع
۱-۶	موضوع
۱-۷	موضوع
۱-۸	موضوع
۱-۹	موضوع
۱-۱۰	موضوع
۱-۱۱	موضوع
۱-۱۲	موضوع
۱-۱۳	موضوع
۱-۱۴	موضوع
۱-۱۵	موضوع
۱-۱۶	موضوع
۱-۱۷	موضوع
۱-۱۸	موضوع
۱-۱۹	موضوع
۱-۲۰	موضوع
۱-۲۱	موضوع
۱-۲۲	موضوع
۱-۲۳	موضوع
۱-۲۴	موضوع
۱-۲۵	موضوع
۱-۲۶	موضوع
۱-۲۷	موضوع
۱-۲۸	موضوع
۱-۲۹	موضوع
۱-۳۰	موضوع
۱-۳۱	موضوع
۱-۳۲	موضوع
۱-۳۳	موضوع
۱-۳۴	موضوع
۱-۳۵	موضوع
۱-۳۶	موضوع
۱-۳۷	موضوع
۱-۳۸	موضوع
۱-۳۹	موضوع
۱-۴۰	موضوع
۱-۴۱	موضوع
۱-۴۲	موضوع
۱-۴۳	موضوع
۱-۴۴	موضوع
۱-۴۵	موضوع
۱-۴۶	موضوع
۱-۴۷	موضوع
۱-۴۸	موضوع
۱-۴۹	موضوع
۱-۵۰	موضوع
۱-۵۱	موضوع
۱-۵۲	موضوع
۱-۵۳	موضوع
۱-۵۴	موضوع
۱-۵۵	موضوع
۱-۵۶	موضوع
۱-۵۷	موضوع
۱-۵۸	موضوع
۱-۵۹	موضوع
۱-۶۰	موضوع
۱-۶۱	موضوع
۱-۶۲	موضوع
۱-۶۳	موضوع
۱-۶۴	موضوع
۱-۶۵	موضوع
۱-۶۶	موضوع
۱-۶۷	موضوع
۱-۶۸	موضوع
۱-۶۹	موضوع
۱-۷۰	موضوع
۱-۷۱	موضوع
۱-۷۲	موضوع
۱-۷۳	موضوع
۱-۷۴	موضوع
۱-۷۵	موضوع
۱-۷۶	موضوع
۱-۷۷	موضوع
۱-۷۸	موضوع
۱-۷۹	موضوع
۱-۸۰	موضوع
۱-۸۱	موضوع
۱-۸۲	موضوع
۱-۸۳	موضوع
۱-۸۴	موضوع
۱-۸۵	موضوع
۱-۸۶	موضوع
۱-۸۷	موضوع
۱-۸۸	موضوع
۱-۸۹	موضوع
۱-۹۰	موضوع
۱-۹۱	موضوع
۱-۹۲	موضوع
۱-۹۳	موضوع
۱-۹۴	موضوع
۱-۹۵	موضوع
۱-۹۶	موضوع
۱-۹۷	موضوع
۱-۹۸	موضوع
۱-۹۹	موضوع
۱-۱۰۰	موضوع

انشارات قائم‌یار

سیاست جنایی اسلام و ایران در قبال جرایم زیست محیطی

تألیف: کورش نوروزی - دکتر محمد سهراب بیگ

ناشر: قائم‌یار

ناظر فنی: محسن فاضلی

نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۶

شمارگان: ۱۱۰۰ جلد

قیمت: ۲۵۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۷۹۶-۶۴-۰

کتاب حاضر حاصل پایان نامه دانشجویی با عنوان سیاست جنایی اسلام و ایران در قبال جرایم زیست محیطی، در بازه زمانی ۱۳۹۵-۱۳۹۴ است و کلیه حقوق مادی و معنوی آن متعلق به دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمانشاه می باشد.

فهرست مطالب

۷.....	مقدمه
۱۱.....	فصل اول
۱۱.....	کلیات مربوط به جرایم علیه محیط زیست
۵۷.....	فصل دوم
۵۷.....	جرایم علیه محیط زیست در حقوق ایران
۱۲۳.....	فصل سوم
۱۲۳.....	مبانی و احکام فقهی مسط محیط زیست
۱۵۳.....	فصل چهارم
۱۵۳.....	ضمانت های کیفری حفاظت از محیط زیست در نظام حقوقی ایران
۲۲۵.....	منابع و مأخذ

مقدمه

با توجه به تخریب بیش از حد طبیعت در چند دهه اخیر، که اغلب ناشی از فعالیت های انسانی می باشد، موضوع حفاظت از محیط زیست مورد توجه دولت ها قرار گرفته است. در این میان یکی از حمایت هایی که می توان از محیط زیست بعمل آورد بحث ضمانت های کیفری است. این نوع از حمایت دارای ماهیت پستی می باشد. به این معنا که پس از وقوع عمل مجرمانه که منجر به تخریب محیط زیست شده است به تعقیب متخلف می پردازند تا او را مجازات کنند. به عبارت بهتر، امروزه در نظام داخلی اغلب کشورها، عمدتاً در هر زمان که جامعه با یک پدیده خطرناک (مظفر تخریب محیط زیست) مواجه می گردد، نهاد قانونگذاری آن کشور به ناچار اقدام به تدوین قوانین کیفری می نماید. در واقع به نظر می رسد دولت ها با وضع قوانین کیفری جدید، در صدد حل مشکل هستند. حقوق کیفری حفاظت از محیط زیست بر همین راسا ایجاد گردیده و قوانین داخلی اغلب کشورها برای آلوده کنندگان محیط زیست، مجازات کیفری قائل شده اند. وضع قوانین جدید کیفری در زمینه حفاظت از محیط زیست در حقوق داخلی کشورمان، طی دو یا سه دهه اخیر، نمونه بارزی است که مؤید مطالب فوق می باشد. از سوی دیگر دامنه این قانونگذاری معطوف به حقوق داخلی کشورها نبوده بلکه در عرصه بین المللی و منطقه ای نیز تلاش هایی در این زمینه صورت پذیرفته است که در ادامه جرد مورد بررسی قرارخواهند گرفت^۱. در حقوق داخلی ایران، مسئله حفاظت از محیط زیست، در عالی ترین سند حقوقی کشور یعنی قانون اساسی مورد توجه قرار گرفته است. به موجب اصل پنجاهم قانون اساسی "در جمهوری اسلامی حفاظت از محیط زیست که نسل امروز و نسل های بعد باید در آن حساب اجتماعی روبه روشدی داشته باشند وظیفه عمومی تلقی می گردد از این رو فعالیت های اقتصادی و غیرا آن که با آلودگی محیط زیست یا تخریب غیرقابل جبران آن ملازمه پیدا نماید ممنوع است"^۲. در یک نگاه اجمالی، از جمله نتایجی که از این اصل قابل استنتاج است، می توان به موارد زیر اشاره نمود:

^۱ - برای ملاحظه اقدامات بین المللی انجام شده در این زمینه به فصل اول همین پایان نامه (گفتار دوم) مراجعه نمایید.

^۲ - اهمیت حفاظت از محیط زیست از نظر مجلس خبرگان قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران به قدری زیاد بوده که اصل پنجاهم قانون اساسی، به اتفاق آراء و بدون هیچگونه مخالفتی به تصویب این مجلس رسیده است. برای مطالعه بیشتر در این زمینه ر. ک.، صورت مشروح مذاکرات مجلس بررسی نهایی قانون اساسی، جلد سوم، ص ۱۴۹۸.

۱. تلاش جهت ایجاد زمینه های لازم برای افزایش سطح دانش زیست محیطی مردم.
 ۲. تدوین قوانین و مقررات مورد نیاز جامعه (از جمله قوانین کیفری) در زمینه حفاظت از محیط زیست.
 ۳. حمایت از نهادهای مدنی حفاظت از محیط زیست و بسط و توسعه زمینه فعالیت آنان
 ۴. پیشگیری از تخریب محیط زیست، پیشگیری از وقوع جرایم زیست محیطی و ایجاد بست های لازم جهت حمایت از محیط زیست از طریق وضع قوانین کیفری، مدنی و اداری.
- همانطور که ملاحظه می شود، در این اصل، حفاظت از محیط زیست به عنوان یک وظیفه عمومی تالی شده و انجام هر گونه فعالیت مخرب و غیر قابل جبران نسبت به محیط زیست، ممنوع شده است. در کنار این، بیغه همگانی، در اصل ۵۶ قانون اساسی نیز به وظیفه خاص قوه قضاییه در جهت حفاظت و پشتیبانی از حقوق فردی و اجتماعی اشاره شده است. به موجب این اصل، قوه قضاییه عهده دار انجام وظائف ذیل می باشد:
- رسیدگی و صدور حکم در مورد تظلمات، تعدیات، شکایات و
 - احیای حقوق عامه.....
 - کشف جرم، تعقیب، مجازات و تعزیر مجرمین و اجرای حدود و مقررات مدون جزایی اسلام.
 - انجام اقدامات مناسب، برای پیشگیری از وقوع جرم و اصلاح مجرمین.
- از این اصل استنباط می گردد که وظیفه کشف جرم، تعقیب، مجازات و تعزیر مجرمین زیست محیطی نیز از وظائف قوه قضاییه می باشد. این وظیفه با ایجاد بسترهای لازم برای پیشگیری از وقوع جرم آغاز و با احیای حقوق عامه از طریق رسیدگی و صدور حکم و اصلاح مجرمین پایان می پذیرد. البته لازم به ذکر است، امروزه در جهت حفاظت از محیط زیست و به جای استفاده از مجازات ها، استفاده از سایر ابزارهای پیشگیرانه نظیر مشارکت نهادهای مدنی، ترویج نظام آموزش، اطلاع رسانی، آزادی اطلاعات، نظام مالیاتی، مقررات گذاری اقتصادی و اجتماعی و ..

..... مورد توصیه قرار گرفته است.^۱ به عبارت دیگر، دولت های باید سعی کنند با استفاده از ابزارهای یاد شده، تا آنجا که بتوانند از وقوع تخلفات و جرائم زیست محیطی جلوگیری کنند و در واقع توسل به ضمانت های کیفری، مدنی یا اداری باید به عنوان آخرین ابزار و راهکار مورد استفاده قرار گیرند. در کشور ما، هر چند قانونی به نام مجازات متخلفان زیست محیطی وجود ندارد، اما در قوانین عادی موجود، مصادیق بسیاری از بحث حفاظت کیفری از محیط زیست، به شکل متفرق و پراکنده دیده می شود. از این قوانین نمی توان به مواد ۶۷۹؛ ۶۸۰؛ ۶۸۶؛ ۶۸۸ قانون مجازات از زمره مواد ۵۱ و به بعد قانون حفاظت و بهره برداری از جنگل ها و مراتع (مصوب ۱۳۴۶)، قانون شکار و صید (مصوب ۱۳۵۳ و اصلاحی ۱۳۷۵)، قانون نحوه جلوگیری از آلودگی هوا (مصوب ۱۳۷۴)، قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست (مصوب ۱۳۵۳ و اصلاحی ۱۳۷۱) و اشاره نمود. از سوی دیگر، جرات تکمیل حقوق داخلی و رفع هر چه بیشتر شکاف ها و خلاء های قانونی موجود، مطالعه بیشتر حقوق سایر کشورها و نحوه عملکرد شان در این زمینه می تواند ما را در رفع صحیح خلاء های قانونی و از هر چه بهتر نمودن قوانین موجود داخلی یاری نمود، بحثی که این نوشتار به آن خواهد پرداخت. به علاوه، زیست و منابع هر کشوری به عنوان ثروت ملی آن محسوب می شود. باید میراث ارزنده برای نسل های آینده حفظ شود. متأسفانه بعضی از افراد توجهی به این موضوع ندارند و ضربه های خیرات پذیر را به محیط زیست وارد می کنند. با وجود حمایت های ویژه در کشور از محیط زیست عوامل گران کننده ای وجود دارند که بحران های زیادی را در کنار آلودگی های محیط زیست با مسئولیت اسباب به بار آورده اند از جمله عوامل می توان به تخریب جنگل و مراتع، تخریب و محدود شدن زیست گاه ها، حیات وحش، خشکانیدن تالاب ها و آب بندها و... اشاره نمود لازم و ضروری است در جهت حفظ محیط زیست و توسعه پایدار قوانینی با ضمانت های اجرایی قوی و مناسب محیط زیست توسط مسئولین محترم در نظر گرفته شود تا این میراث ارزشمند صحیح و سالم به دست نسل های آینده برسد. یکی از مهمترین اصول پذیرفته شده در امر قانونگذاری، پیش بینی تضمین اجرای قوانین است.

^۱ - هداوند، مهدی، تفریبات درسی "ضمانت های حقوقی حفاظت از محیط زیست" دوره کارشناسی ارشد حقوق محیط زیست،

ضمانت اجرا قدرتی است که برای کار بستن قانون یا حکم دادگاهها از آن استفاده می شود و یا به عبارت دیگر عکس العمل قانونی از یک دستور قانونی است. پس به طور کلی می توان ضمانت اجرا امری برای تضمین پیاده شدن صحیح ضابطه جهت رسیدن به اهداف و مقاصد وجودی آن ضابطه است. توجه به این امر مهم است اگر قانونگذار در نگارش متن قانونی فضای وضع قانون، آداب و رسوم مردمان، نفع همگانی، جامعیت قانون و همپای طرفداران حقوق طبیعی، قوانین طبیعی حاکم بر وجود مردمان اجتماع را مد نظر قرار دهد و یا از دایره منطق و عدالت فراتر نگذارد پس بینی خردمندانه از موارد نقض قانون خواهد کاست. در سیستم حقوقی کشور به خاطر همک و توجه ویژه به محیط زیست و توسعه پایدار، قوانین متعددی با ضمانت های اجرایی مختلف تدوین و تصویب شده است.